

Jan. Langerholec

Oramaní

Ilustriral Fr. Godec

To je bilo njegovo ime. Ne sicer krstno ime in ne družinsko, ne priimek, ali vendar. Pod tem imenom ga je poznala vsa vas in so ga poznali še daleč naokoli. Kadar je s tem klicem kolovratil po vasi, smo vedeli, da je dobre volje. In takrat ga je obkolila vaška otročad s silno prošnjo: »Oramaní! Kako povest nam povej! No, povej jo no!«

»Čemu bi jo pravil! Saj že vse poznate.«

»Ne poznamo jih ne!«

»Če jih ne, potem vam jih tudi pripovedovati ni treba.«

»No, povej jo no! Tisto povej o Jugovčevem breznu.«

»Tisto pa že vsi poznate.«

»Pa ti jo znaš najbolje. Ti, ki si bil že v breznu.«

Jugovčevo brezno! Hodili smo otroci s strahom okrog njega. Zakaj naši ljudje so vedeli povedati, da v njem prebiva sam peklenski hudobar, tisti kosmati, grdi, črni, tisti, kateremu šviga ogenj iz ust. V breznu ima svoje statve. Nanje tke zlasti takole ponoči. Kar natke, je sama zmeda. Zato v svoji jezi ponese tisto zmedo na njive in jo natrosi zlasti na deteljišča. Tisti zmedi je ime predenica. Nekateri jo imenujejo naravnost vražji sukanec.

S strahom smo ogledovali brezdanje temine Jugovčevega brezna. Notri stopiti, kdo bi si upal!

Takrat je naša vas premogla študenta Gašperja. Ta, ki je študiral že »črno šolo«, ta je bil edini, ki je imel toliko poguma, da je na glas povedal, da je pripravljen iti v Jugovčevo brezno. Pa ne sam. Morebiti bi se kdo opogumil in šel z njim. Jugovčevo brezno je globoko. Pravijo, da drži pod zemljo do tja, kjer stoji cengrobska cerkev. To bi se reklo skoraj eno uro hoda. Tam pod Cengrobom da so vrata v vice. Malo vstran pa da so vrata v pekel. Toda, kdo bo hodil v tako daljo! In po temi...

Tisto svojo povest o hoji v Jugovčevo brezno naj bi nam povedal Oramaní...

»Čakajte, da se odkašljam, khm, khm, khm!« je začel svojo že dostikrat povedano povest. In mi smo čakali.

»Tistega leta je bil študent Gašper prvo leto v črni šoli. Pa ga je prineslo domov na počitnice. In ni odlegel in ni odlegel, rekel je, da hoče iti v Jugovčevo brezno in da je že toliko študiran, da se samega hudobarja in tudi njegovega poglavarja nič ne boji. Vendar pa sam ne gre rad v globočino in v temo, išče si torej pogumne in prijateljske družbe, ki bi bila pripravljena njega pospremiti. Koj se nas je oglasila cela vrsta mladih in pogumnih fantov, da ga bomo spremljali. Pa saj veste, kako so nekateri ljudje pogumni — z jezikom. Kadar je treba govoriti, takrat vse naredo, vse obljubijo, takrat bi prekucnili cel svet na glavo, ko je pa treba pokazati, kaj so, takrat pa po pasje: rep med noge. Nazadnje smo ostali samo še trije: Katrinekov Janez, Mihovčev Peter in jaz. Ampak ti trije smo bili, da se reče, da smo bili... Takih ne dobiš pod našim zvonom!«

»Ali pa niste nazadnje vsi zbežali in pustili študenta Gašperja samega?«

»Kaj pa čvekaš? Ali si bil ti zraven? Kdo ti je pa to povedal? Kar povej ga, da ga tožim. Na krvav pečat ga tožim!«

»Ne vem, kdo je pravil. Nekdo je že moral, sicer bi jaz ne vedel.«

»Nekdo! Kdo pa je ta Nekdo? Jaz ga ne poznam. V vsej naši vasi ga ni tega in takega človeka.«

»No, naprej no! Kaj se bosta pričkala!« je začel priganjati Matijevčev Janez.

»Dobro! Gremo naprej. Čakaj, kje sem že prenehal? Kje me je premotila tistale Komarjeva griza?«

»To si povedal, kakšni junaki ste se zbrali, da ste šli potem v tisto Jugovčevo brezno.«

»Aha! Martinekov je bil, pa Mihovčev in pa jaz.«

»Prej si pa rekel, da je bil Katrinekov. Zdaj pa že mešaš.«

»Naj pa bo Katrinekov! Samo, da smo bili trije.«

»Ali bomo prišli danes v brezno? Kdaj ste pa šli?«

»Če danes ne bomo, bomo pa jutri. Torej tisti ponedeljek po našem sejmu je bilo. Čisto pravšnji dan. Še od prejšnjega dne smo bili malo korajžni. Če bi bili srečali tudi samega tistega črnega, kosmatega, ki vse noči na statve bunka: — ne, ne; ne bomo bežali! Nikamor ne!«

»Pa ste vseeno bežali!«

»Tihoooo! — No, če ti več veš, pa ti naprej pripoveduj!« je ustavljal Oramaní Komarjevega sitneža.

»Ne vem. Saj bom tiho.«

»Tako je prav. Kdor ničesar ne ve, naj molči!«

»No, naprej no!« je priganjal Matijevčev.

»Kar naprej! Študent nam je kupil sveč, da smo v temi videli in da smo lahko hodili. Potem smo pa šli. Katrinekov naprej, študent za njim, midva z Mihovčevim pa lepo zadaj. Midva sva bila lepo varna, onadva sta bila v nevarnosti. Kaj bi bilo, če bi se bil naenkrat prikazal hudobar in bi ju bil pobral!«

»Ali ste kaj srečali hudobo črno?«

»Čakaj, da povem! Nikar me venomer ne motite!«

»Pa res! Matijevčev, tiho bodi!«

»Mi gremo, stopamo po temi, govoriti smo si komaj upali, študent nam je pa dajal poguma.«

»Aha! Že vem, kakšnega! Ali ste ga cukali?«

»Že spet motiš! Ti si res pravi Komar. Prav kakor tista podrepna muha.«

»Oh, naprej no!«

»Hodili smo že skoraj eno uro. Kar zagledamo proti nam korakati črno postavo.«

»Hudobarja!«

»Molči no! — Vsi obstanemo. Študentu je kar sapo jemalo. Katrinekov je bil tudi ves rosen —«

»Od potu!«

»Šema! Od strahu. Kaj pa misliš! Srečati se s samim...! Meni je v naglici ušla beseda: ‚Hvaljen...!‘ Pa je bilo kar dosti. Črna postava je kar na mestu izginila.«

»Senco ste videli, svojo lastno senco!«

»Senco! Tepec! Ali misliš, da pod zemljo sveti sonce? Ali morebiti luna? To si še daleč za hribom, da tako blekneš! Mi že vemo, kaj smo videli!«

»No, kaj pa je bilo?«

»Pošast! Sama črna peklenska pošast!«

»Kako ste pa potem šli naprej?«

»Kako! Zakaj pa nisi prišel zraven? Ti, ki hočeš vse vedeti!«

»Kako naj pa pridem! Ali veš, da mene takrat še ni bilo na svetu?«

»Zato pa nikar vmes ne sili, ker ničesar ne veš. Molči in poslušaj, bo desetkrat bolj pametno.«

»Saj vidiš, da molčim.«

»Klepetec! — Torej takole je bilo. Katrinekov se je začel tresti in je dejal, da nikamor več naprej ne gre. Študent je rekel, da zaradi Katrinekovega tudi nikamor več ne gre. Kaj bodo doma rekli, če fanta ne bo več nazaj. Mihovčev se jima je tudi pridružil in ni hotel nikamor naprej. Tako sem ostal sam —«

»In hlače so se ti tresle...«

»Tiho! Pravim, otroci tiho! Če ne, ne bom povedal do konca. Kaj pa imate potem, če vsega do konca ne veste! — Jaz sem bil pripravljen iti še naprej. Ampak samo, če bi me oni trije zajci in cagovci počakali. Koliko sem se moral truditi, da sem jih pregovoril! Grem in kmalu zagledam pred seboj spet črno suho postavo. In po žveplu je dišalo sem od nje. Vedno bliže je prihajala.

„Dober dan!“ jo nagovorim.

„Mmmmm,“ mi nekaj zagode. Kaj je to pomenilo, nisem vedel. Potem mi je še padlo v glavo, da je hudobi božje ime zoprno.

„Prijatelj, kdo si in od kod prihajaš,“ me je nagovorila črna postava.

„Od daleč. Z zemlje, s sveta,“ začnem praviti, od kod sem doma.«

»Malo te je bilo pa vendar strah, ali ne?«

»Fantek, tiho! Ali ne veš, kaj si mi obljubil?«

»Pa res! Molči no!«

»Daleč si doma, prijatelj! Jaz grem k vam na zemljo. Ali je še daleč do tja?«

Nasmejaj sem se črni pošasti, ki nekaj govori in ničesar ne ve. Pravi, da sem od daleč doma, potem pa tele neumno vprašuje, če je še daleč do zemlje. Začel sem praviti hudobaču, da danes ne bo prišel tja in nazaj.

„Oh, pa sem že sedaj tako truden. Ali ga imaš kako šilce? Že veš, kaj mislim.“

Imam ga! mu veselo odgovorim, posežem v malho in mu podam majhno steklenico. Hlastno je posegel po njej in začel piti. Ali komaj naredi nekaj požirkov, zavpije in zakriči, da se vse strese okrog mene. Skoraj tik mene se je odkrušila debela skala. Toliko, da ni naju obeh zmlinčila.«

»Kaj si mu pa dal, da ga je tako streslo?«

»Kaj? Skrivaj sem doma vtaknil v malho steklenico z blagoslovljeno vodo in to sem podal požeruhu peklenškemu. Ko je pokusil pijačo, ga je stresla tako, kakor bi ga začelo po trebuhu ščipati. Potem pa je padel in omahnil. Mislim sem, da ga bo zdaj in zdaj konec. Na njegovo vpitje mu je priteklo na pomoč pet hudob, hujših in strašnejših ko on. Bruhali so iz sebe ogenj in žveplo. Siromak bi bil jaz, če bi ne bil izpulil hudobcu moje steklenice iz rok in bi ne bil z njo zamahnil proti prihajalcem. Tako sem pa z

njo zamahnil in napravila se je okrog njih gosta megla in jih zakrila. Oni so pa bežali, kolikor so jih noge nesle.«

»Kaj pa je bilo s hudobcem, ali je umrl?«

»Tepec! Ali misliš, da v peklu tudi umirajo? Čakati se mi ni zdelo več varno. Tekel sem do prvega ovinka. Tam sem od daleč gledal, kaj se bo zgodilo z bolnim peklensčkom. Zvijal se je v strašnih bolečinah, jaz pa sem mislil sam pri sebi: ‚Prav ti je, peklenski požeruh!‘ Potem sem pa videl, kako je prišlo pet novih hudob po svojega onemoglega tovariša in še peklenski zdravnik je bil z njimi. Zdravnik je potresel onemoglega s peklensko žerjavico, potem so ga pa tovariši odnesli nazaj v pekel, menda na okrevanje.«

»Kaj si pa ti potem storil?«

»Ko so hudobca odnesli, sem začel misliti, kako bi bilo, če bi jo potem še po mene primahali. Zbal sem se in stekel in nisem prej jenjal teči, da sem pribežal k študentu Gašperju. Od samega strahu sem bil tako bled, da sem bil naenkrat ves črn.«

»Ves črn? Zdaj pa vidim, da samo lažeš in kvasiš. Tako si bil bled, da si postal ves črn. Od česa neki? Od peklenskih saj?«

»Če ti bolje veš, pa ti resnico povej. Jaz ti povem to, kar sem sam doživel. Če hočeš verjeti, dobro, če nočeš, pa tudi dobro.«

»Kako ste pa potem iz brezna ven prišli?«

»Jaz sem šel ljudi klicat, da so prišli z vrvmi in z lestvijo po nas. V nekaj urah so nas pa imeli zunaj.«

»Že spet tako govoriš, da ni za nikamor. Kdo ti pa more verjeti!«

»Če nočeš verjeti, pa pusti. Še povsod so mi verjeli, kako se mi je godilo, samo takile otročaji kakor ste vi, hočete več vedeti.«

Oramaní... Njega več ni. Njegova povest pa še živi. Pa tudi le še v spominu malokaterih. Skoraj bi šla za njim, če bi jaz ne bil toliko dober, da sem jo ohranil vam in poznejšim rodovom.

Janko Samec

Jesen prihaja ...

*Jesen prihaja s svojimi darovi
in z dobrohotno roko vsem jih nudi,
ki so potili na domači grudi
se dneve vse kot zvesti nje sinovi.*

*Roké razkleni in si vanje ulovi
od vsega, da poplašajo se trudi
ti mnogih ur in da boš v zimi hudi
bil srečen med domačimi zidovi!*

*Takrat za hip se spomni v svojih mislih
na tiste tudi, ki kot siromaki
se lačni stiskajo po tujih svislih.*

*Pa k njim pristopi z darom v roki vsaki,
da srca njih te bodo imela v čislih
in vsi na svetu bomo res enaki!*